मराठी ग्रामीण कादंबरी

आस्वाद आणि समीक्षा

संपादक

डॉ. संग्राम टेकाळे

Scanned with CamScanner

२५. ग्रामीण स्त्रियांचे वास्तव जीवनदर्शन : जिनगानी
डॉ.संगीता पैकेकरी /२४४
२६. ग्रामीण तरूण मनाची संवेदनशील कलाकृती : धूळपेरणी
डॉ.विजयकुमार करजकर /२४९
२७. भूपाळांची पारंपरिक व्यथा-वेदना : ऐसे कुणबी भूपाळ
डॉ.सुधाकर शेलार /२६४
२८. कुणब्याचा कौटुंबिक सत्तासंघर्ष : ऐसे कुणबी भूपाळ
डॉ.चंद्रकांत शेरखाने /२७४
२९. बारमाही होरपळून निघणाऱ्या कृषिकेंद्रीत जीवनाची करूण कथा : बारोमास
डॉ.शकुंतला भारंबे /२८१
३०. ग्रामजीवनाची वास्तव अभिव्यक्ती : बारोमास
प्राचार्य डॉ.आशा मुंडे/२८६
३१. शेतकरी जीवनाची वास्तव कथा व व्यथा : बारोमास
डॉ.पंजाब शेरे /२९२
३२. मातंग समाजाच्या वेदनेचा आलेख : वारूळ
प्रा.जया शिंदे /२९७
३३. ग्रामीण क्षेत्रातील शैक्षणिक वाताहतीचा सातबारा : शिक्षणनामा
डॉ.सारीपुत्र तुपेरे /३०१
३४. परंपरानिष्ठ खेड्यांचे अंतरंग : संभूती
डॉ.शिवाजी जवळगेकर /३०६
३५. एक संस्मरणीय निर्मिती : बखर एका खेड्याची
डॉ.शंकरानंद येडले /३११
३६. एका गावाची कहाणी : बखर एका खेड्याची
डॉ.महेश खरात /३१५
३७. समकालीन शैक्षणिक वास्तव मांडणारी : निशाणी डावा अंगठा
प्रा.उत्तरेश्वर सुरवसे /३१९
३८. जीवनाची दाहकता : पाडा
डॉ.रावसाहेब चव्हाण /३२३
३९. एक प्रादेशिक कादंबरी : झिम् पोरी झिम्
श्री.संजय मुळे /३२७

Scanned with CamScanner

२५

ग्रामीण स्त्रियांचे वास्तव जीवनदर्शन : जिनगानी

डॉ.संगीता पैकेकरी

मराठी साहित्यात कादंबरी या वाङ्मय प्रकाराची परंपरा खूप समृद्ध आहे. १९६० नंतर ग्रामीण कादंबरीने आपले पाऊल टाकले. १९६० नंतरच अस्सल ग्रामीण कादंबरी लिहिली गेली. 'धग' उद्धव शेळके, 'पाचोळा' रा.रं. बोराडे, 'गोतावळा' आनंद यादव, 'टारफुला' शंकर पाटील, 'गांधारी' ना.धो. महानोर यासारख्या ग्रामीण कादंबरीने कादंबरी विश्वात स्वत:चा ठसा उमटविला.

१९६० पूर्वी फडके, खांडेकर युगाच्या प्रभावाने र. वा. दिघे, ग.ल. ठोकळ, गो. नि. दांडेकर यांच्या कादंबऱ्या प्रकाशित झाल्या पण त्यांच्या कादंबरीत अस्सल ग्रामीण जीवन वास्तवलेले येण्यापेक्षा रंजनवादच आल्याचे दिसून येतो पण नंतर मात्र ग्रामीण कादंबरी अस्सल ग्रामीणत घेऊन साकार झाल्याचे दिसते.

'तहान' व 'बारोमास' या कादंबऱ्यामधून सदानंद देशमुखांनी शेतकऱ्यांचे वास्तव जीवन रेखाटले तसेच 'हाल्या हाल्या दुधू दे' या कादंबरीतून बाबाराव मुसळे यांनी कर्जबाजारी शेतकऱ्यांचे चित्रण केले. याच परंपरेत मधू सावंत यांच्या 'जिनगानी' या कादंबरीचे नाव घ्यावे लागेल.

आजही ग्रामीण भागातील स्त्री गावगाड्यात अडकलेली दिसते. शिक्षणाच्या प्रसार व प्रचार नंतरही ग्रामीण स्त्रीजीवनात बदल झाल्याचे दिसत नाही. ग्रामीण स्त्री सण, उत्सव, परंपरा, रीतीरिवाज यात अडकून पडल्याचे दिसून येते. तेच चित्र 'जिनगानी' मध्ये राधाच्या रुपात व्यक्त झाले आहे. [illegible] रुपाने शिक्षणाचे महत्त्व व नवविचार डोकावताना दिसतात पण तो विचारक विचारात [illegible] दिसून येत नाही. कादंबरी कथानकाच्या दृष्टीने कमी पृष्ठात बसवली आहे. पण तिचे कथानक [illegible] (फास्ट) आहे चित्रपटाप्रमाणे घटनांची मांडणी आहे. एकानंतर एक घटनाचक्र दिसून येतो. [illegible] परोदर आहे असे एका पानावर येते तर लगेच दुसऱ्या प्रसंगात पानावर संजू संडासला बसला [illegible] कुत्रे चावते असा क्रम आला आहे. अशा पद्धतीनेच सर्व घटना एकापाठोपाट एक आल्या [illegible]

कादंबरीच्या मनोगतातच मधू सावंतानी ही कादंबरी ग्रामीण स्त्रीच्या जीवनावर प्रकाश [illegible] लिहिली आहे. म्हणून त्यांनी ही कादंबरी विधवा आणि परित्यक्ता आया-बहिणींना अर्पण [illegible] व मनोगतात हेतू सांगताना त्या लिहितात "ग्रामीण जीवनातील स्त्री विषयक प्रश्न जवळून [illegible] परित्यक्ता स्त्रियांची होलपट बघितली. त्यांच्या कोंडमारा बघितला. 'जिनगानी' साठी आयुष्य [illegible] व भूमिकन्या सोशिक आहेत. संयमी आहेत. दोन्ही कुळांचे नाव उज्ज्वल करण्यासा प्री

Scanned with CamScanner